

Tételek

A magyar nyelv tanításának módszertana

1. Az anyanyelvi nevelés általános elméleti kérdései (jelenkori oktatási modell, kommunikatív kompetencia, fejlesztési feladatok a NAT-ban, kerettanterv)

http://kerettanterv.ofi.hu/03_melleklet_9-12/index_4_gimn.html

http://dokumentumtar.ofi.hu/index_NAT_magyar_nyelv_es_irodalom.html

Szőke-Milinte Enikő: A kommunikációs kompetencia a 2012-es NAT vitaanyagában. <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=380>

2. Az anyanyelvi nevelés elvei, a tanítási folyamat korszerű értelmezése (az anyanyelvi nevelés egészét átfogó elvek, tanulásról szóló kutatások, a tanítási folyamat korszerű értelmezése, a tanulási folyamat és a relevanciaelmélet, a tanítási-tanulási folyamat szervezési formái, kooperatív tanulásszervezés, differenciálás)

Órai jegyzet, kiosztmányok

3. A tanórai anyanyelvi nevelés módszerei (a módszer fogalma, tanulói és tanári tevékenységi formák, projekt módszer, a tanítási óra tervezése)

NAGYNÉ SÖRÖS ERIKA: A drámapedagógia elemeinek alkalmazása felsős nyelvtan és kommunikáció tanórákon. http://modszerver.babits.pte.hu/wp-content/pdf/szakmodszertan/nagyne_soros_erika.pdf

NEMODA JUDIT: Kritikai gondolkodást fejlesztő magyarórák.

<http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=129>

4. A tanítási óra főbb didaktikai feladatai (a tanulói motiválás módjai az anyanyelvórákon, új ismeretek kialakítása, az ismeretek alkalmazása, készségfejlesztő gyakorlás, a nyelvtani ismeretek megszilárdításának módjai, a tudás- vagy készségszint ellenőrzése, értékelése)

5. A beszéd fejlesztése és a retorikaoktatás (Imhof-i modell, a beszéd akusztikus megjelenítésének készségeit fejlesztő módszerek, a hallás utáni szövegértés gyakorlatai, retorikaoktatás)

ASZTALOS ANIKÓ: A tanórai beszédfejlesztést támogató óratervezési stratégiák.

<http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=571>

MÁSZLAINÉ NAGY JUDIT: A beszédértés fejlesztésének lehetőségei és tanulságai 5. osztályos tanulók körében.

<http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=541>

6. A szövegértés fejlesztése (a szövegértés fogalma, modellje, a szövegértő olvasás szintjei, a szövegértési készség fejlesztése, a szövegtípusok tanítása korszerű módszerekkel)

N. CSÁSZI ILDIKÓ : Szövegértést fejlesztő gyakorlatok az anyanyelvi kommunikáció kulcskompetencia fejlesztéséhez.

<http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=197>

TÓTH BEATRIX : A szövegértés fejlesztésének gyakorlattípusai. Magyar nyelv és kommunikáció 1 (2006), 3-5.

7. Fogalmazástanítás (a fogalmazástanítás modelljei, alapjai, részterületei, szemléletformái, a szövegtípusok tanítására alkalmazott induktív munkamenet, gyakorlatok a szövegalkotási képesség fejlesztésére, a tanári értékelés szempontjai)

ANTALNÉ SZABÓ ÁGNES (2000). A fogalmazástanítás alapjai. In: Vox humana. Bolla Kálmán professzor hetvenedik születésnapjára. Budapest, ELTE, 35-41.

FEKETE ÁGNES: Fogalmazástan. A szóbeli és írásbeli szövegalkotás stratégiái.

TÓTH BEATRIX: Fogalmazástanítás-miért és hogyan másképpen?

<http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=15>

TÓTH LÁSZLÓ (2006). Az írásbeli szövegalkotás pszichológiai alapjai. Debrecen: Pedellus Tankönyvkiadó.

8. A grammatikatanítás (a grammatikatanítás céljai, szemléletformái, tantárgy-pedagógiai alapelvei, a grammatikatanítás útja; a disztribúciós elemzés mint lehetséges megközelítés; tevékenységtípusok szerinti grammatikai gyakorlatok, a grammatikatanítás részterületei, korszerű módszerek)

ANTALNÉ SZABÓ, ÁGNES (2002): A grammatikatanítás pedagógiája. In: MNYTK 216: 148-152.

Jászó Anna – Hangay Zoltán (1999): Nyelvi elemzések kézikönyve. Mozaik Kiadó.

SZABÓ VERONIKA: Javaslatok az egyszerű semleges mondat tanításához a felső tagozaton.

<http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=581>

9. Kommunikáció, tömegkommunikáció (nevelési-fejlesztési feladatok, a kommunikáció tényezői, a sikeres kommunikáció feltételei, gyakorlattípusok; ismerkedés a sajtóműfajokkal az RJR-modell alapján)

Órai jegyzet

10.

A. Nyelvtan és stílus (a stílus fogalmának felvezetése a ráhangolódás fázisában; problémakörök, gyakorlattípusok, módszerek a stilisztikatanításban)

Fodor Éva: Ötletek a 11. évfolyamos Stílusrétegek című témakör tanításához. <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=162>

B. Helyesírás-tanítás (a helyesírás-tanítás céljai, feladatai, szemléletformái, a helyesírás-tanulás mechanizmusa, a helyesírási műveletek típusai, gyakorlattípusok, kreatív helyesírási gyakorlatok)

ANTALNÉ SZABÓ ÁGNES (2003): A helyesírás-tanítás pedagógiája. Hungarológiai Közlemények 2: 19-40.

Antalné Szabó Ágnes: A helyesírási kultúra régi-új technikái. <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=109>

ANTALNÉ SZABÓ ÁGNES: A helyesírási kultúra fejlesztésének régi-új technikái

<http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=109>

ANTALNÉ SZABÓ ÁGNES: Kreatív helyesírási gyakorlatok.

http://magyartanar.mnyt.hu/upld/MNYT_kreativ_helyes_2012.pdf

11. Nyelvrokonság, nyelvi változás és nyelvváltozatok (nevelési-fejlesztési célok, történeti szemlélet az anyanyelvoktatásban, a nyelvrokonság megállapítása heurisztikus eljárásokkal; nyelvi változások a hangtan, alaktan, mondattan területén (megközelítések az RJR-modell alapján), a szövegértési és szövegalkotási képesség fejlesztése az egyes témakörök kapcsán)

Csepregi Márta. Nyelvrokonságról – betűvel, képpel, hanggal

<http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=581>

Sipos Mária: URALONET: új eszköz a nyelvrokonság-tanításhoz. <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=412>

SZAKIRODALOM:

- ADAMIKNÉ JÁSZÓ ANNA** (2001): Anyanyelvi nevelés az ábécétől az érettségiig. Budapest: Trezor.
- BÁRDOSSY, ILDIKÓ & DUDÁS, MARGIT & PETHŐNÉ NAGY, CSILLA & PRISKINNÉ RIZNER, ERIKA** (2002): *A kritikai gondolkodás fejlesztése*. Pécs: Pécsi Tudományegyetem.
- BICSKEINÉ ZSULÁN JULIANNA** (1999): A középiskolai anyanyelvi tantárgypedagógia vázlata. Budapest: JATA Press.
- FALUS, IVÁN** (2003): *Didaktika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- FÜLEP LAJOS** (szerk.) (1989): Bevezetés a középiskolai anyanyelvi tantárgypedagógiába. Budapest: tankönyvkiadó.
- KAGAN, SPENCER** (2001): *Kooperatív tanulás*. Budapest: Ökonet Kft.
- PETHŐNÉ NAGY CSILLA** (2007): Módszertani kézikönyv. Budapest: Korona Kiadó.
- ROBERT FISCHER** (2000): *Hogyan tanítsuk gyermekeinket tanulni?* Budapest: Műszaki Kiadó.
- ROBERT FISCHER** (2007): *Tanítsuk gyermekeinket gondolkodni játékokkal*. Budapest: Műszaki Tankönyvkiadó.

+ órai jegyzet

Fogalmak

Algoritmus

- pontos, közérthető formában megadott előírás

Az ismeretek elsajátításának, ill. gyakorlati alkalmazásának két egymásra épülő szintje. A jártasság szintjén végzett tevékenység bizonyos elemei automatizálódnak, más elemek viszont tudatosak. Az automatizált és a tudatos (döntésigényes) lépések rendje a begyakorlás során állandósul, majd - további gyakorlás után teljesen automatikussá, azaz készséggé válik.

Attitűd

Tartós beállítódás, értékelhető viszony valamilyen tárgy, személy, jelenség, gondolat vagy érték irányában. Közvetlenül nem látható, csak következtetni lehet rá a személy cselekedetei, reakciói alapján.

Didaktikai feladatok (funkciók)

A tanítás-tanulás összefüggő folyamatának egységes lépései, amelyek hol önállóan, hol komplex módon jelentkeznek. Bármelyik didaktikai feladat elhanyagolása a tanulás eredményességét veszélyezteti. Didaktikai feladatok az oktatás folyamatában: 1. a figyelem felkeltése, 2. a tanuló informálása a célról, 3. előismeretek felidézése, 4. az új ismeretek nyújtása, 5. a tények, jelenségek sokoldalú elemzése, 6. fogalomalkotás, következtetés absztrakciók, 7. rendszerezés és rögzítés, 8. alkalmazás, 9. ellenőrzés és értékelés. (Nagy Sándor)

Differenciálás

A tanulók egyéni sajátosságaira tekintettel levő pedagógiai tevékenység (=különbségtéves). Knausz Imre szerint a differenciálásnak három típusa van: az érdeklődés szerinti vagy tartalmi differenciálás; különböző tanulási utak alapján történő differenciálás; a követelmények differenciálása;

Drámapedagógia

- a személyiség fejlesztésének olyan módszere, amelynek során az egyén ismeretei, készségei, képességei, kapcsolatai a nevelő által irányított, csoportban végzett közös dramatikus cselekvés révén fejlődnek;
- a drámajátékban a gyermek cselekvőként, közreműködőként van jelen, képzeletben és tevékenyen él meg élethelyzeteket;
- a XX. század eleji reformpedagógiai irányzatok felélesztették ezt az eszközt;

Értékelés

Az ellenőrzés eredményeinek értelmezése és ítéletalkotás arról, hogy ezek mennyiben felelnek meg a kitűzött céloknak. Minősítő funkciója van! Fajtái: diagnosztikus (helyzetfeltáró), formatív (formáló-alakító-javító) és szummatív (összegző).

Jártasság

Az ismeretek alkalmazásának egyik művelete = gyakorlottság, gyakorlati felkészültség. Új feladatok, problémák megoldása ismereteink kombinatív felhasználása útján.

Képesség

Egyéni adottságoknak tevékenység gyakorlása révén történő kifejlődése. Területei: motoros, kognitív, kommunikációs, érzelmi.

Készség

A tanulás (gyakorlás) eredménye: teljesítményképes tudás. A cselekvés automatizált eleme, mely a tudat közvetlen ellenőrzése nélkül funkcionál. Fajtái: írás-, olvasás-, beszéd-, manuális-, szenzomotorikus-, intellektuális és összetett készségek.

- A tevékenység automatizált eleme

Kompetencia

Képességeken és tanult ismereteken, attitűdökön és viselkedésen alapuló jártasságok és készségek összessége.

Kooperatív oktatási módszer

A tanulók (4-6 fős) kis csoportokban végzett tevékenységén alapul. Az ismeretek és az intellektuális képességek fejlesztésén túl kiemelt jelentősége van a negyedik oktatási stratégia céljaiként említett szociális készségek, együttműködési képességek kialakításában. Lényege: a csoportmunka keretében a tanulók *együttes* munkát végeznek, s ugyanúgy felelősek egymás tanulási eredményeiért, mint a sajátjukért. Négy elterjedt változata: közös munka végén egyéni beszámolók, közös munka végén egyéni vetélkedők, mozaiktanulás (elosztott tananyag közös feldolgozása) és csoportkutatás (részfeladatok közös feldolgozása).

Kooperatív tanulás:

négy alapelvre épül: építő egymásrautaltság, egyéni felelősség, egyenlő részvétel, párhuzamos interakciók

Motiválás

- Az az előkészítő mozzanat, amellyel valamilyen pedagógiai lépést a tanuló számára befogadhatóvá teszünk;

Oktatás szervezési módjai vagy munkaformái

A *frontális munka*: olyan szervezési mód, amelyben az együtt tanuló/tanított gyerekek, ifjak tanulási tevékenysége párhuzamosan, egy időben, gyakran azonos ütemben folyik a közös oktatási célok érdekében. Az *egyéni munka*: az egyes gyerekek önállóan megoldandó egyéni feladatokat kapnak. Öt változata: egyedül végzett munka, rétegmunka, teljesen vagy részben egyénre szabott munka, individualizált munka. A *párban folyó tanulás*: lényege, hogy két tanuló működik együtt valamely tanulmányi feladat megoldása érdekében. Változatai: páros munka és a tanuló pár. A *csoportmunka*: 3-6 fő közös munkában old meg kapott vagy vállalt feladatokat. A csoport tagjai között pozitív hatású kölcsönös függési, felelősségi és ellenőrzési viszonyok jönnek létre és a tanulók kommunikatív és kooperatív készségeit is fejleszti.

Oktatási célok:

A tanulók tudásában és személyiségfejlődésében bekövetkezett tervezett változások, amelyek a tanítási-tanulási folyamat eredményeképpen valósulnak meg a korszerű műveltségfelfogást reprezentáló művelődési anyag feldolgozása során.

Oktatási módszerek

Az oktatási folyamatnak állandó, ismétlődő összetevői, a tanár és tanuló tevékenységének részei, amelyek különböző célok érdekében eltérő stratégiákba szerveződve kerülnek alkalmazásra. (Oktatási módszer az előadás, a magyarázat, az elbeszélés, a tanulók kiselőadásai, a megbeszélés, a vita, a szemléltetés, a projekt, a kooperatív tanulás, a szimuláció, a szerepjáték, a játék, a házi feladat.)

Módszer

- Falus Iván: célhoz vezető út, eljárás
- tanulói és tanári tevékenységi formák
- a módszerek kiválasztását meghatározó tényezők: a célrendszer, a tantárgy és a tananyag sajátosságai; életkori sajátosságok, előismeretek, készségi fokok, érdeklődés foka; a rendelkezésekre álló eszközök mennyisége és minősége
- Fontos, hogy a módszerrel biztosítani tudjuk a tanuló figyelmét, és képes legyen az anyag megértésére és a nyelvi készségek tudatos alkalmaztatására

Óraterv (óravázlat)

A tanítási óra tananyagának, didaktikai feladatainak, szervezési módjainak, stratégiáinak, módszereinek és egyéb tennivalóinak a tanár által történő írásbeli megtervezése. Feladat- és időterv.

Projekt módszer

A tanulók érdeklődésére, a tanárok és a diákok közös tevékenységére építő módszer, amely a megismerési folyamatot projektek sorozataként tervezi meg. A projektek olyan komplex feladatok, melyek elvégzése során a témát annak széles körű (történeti, technikai, gazdasági stb.) összefüggésrendszerében dolgozzák fel. Alkalmazásának lépései: *témaválasztás, tervezés, kivitelezés és értékelés*. Jellemzői: nagyfokú önállóság és szabadság, az ismeretek integrálódása, fejlett kapcsolatkezelés.

Projekt:

- a projekt módszer kidolgozója John Dewey amerikai filozófus és pedagógus, a chicagói egyetem tanára
- XIX. század utolsó éve; 1899: Iskola és társadalom
- A projekt olyan tanulási egység, tanulási technika, amely a megismerés fő forrásává az önálló és csoportos tapasztalást teszi.
- A projekt egy ismeretszerzési folyamat, amely az elsajátítást egy alkotó folyamat részeként és eredményeként valósítja meg
- Cél a probléma megoldása, összefüggések, kapcsolódási pontok felfedése;
- a tanulók a feladatokat saját képességeiknek megfelelően oldják meg;

Stratégia

- a módszereknek, eszközöknek és szervezési módoknak egy adott cél érdekében a konkrét feltételek figyelembevételével létrehozott egyedi kombinációja; fontos a módszerek széles skálájának ismerete;

Szemléltetés (demonstráció, illusztráció)

Olyan szemléletes oktatási módszer, amelynek során a tanulmányozandó tárgyak, jelenségek, folyamatok észlelése, elemzése történik. *Szerepe*: a képszerű gondolkodás fejlesztése, a

fogalomalkotás megalapozása, a tanulói érdeklődés felkeltése, a gyakorlati alkalmazás bemutatása. Az eredményes alkalmazás *feltételei*: kapcsolódás a megelőző anyagrészekhez, strukturált és jól követhető bemutatás, lényegre irányított figyelem, tanulói aktivitás kiváltása, megfelelő visszacsatolás és rögzítés.

Tanterv

A nevelés és hangsúlyosan a tanítás-tanulás teljes iskolai időtartamra szóló terve. Egyrészt pedagógiai dokumentum: az iskolai műveltség foglalata, közvetítő eszköz a kultúra és az iskola között. Másrészt az oktatásirányítás szabályozási eszköze (pl. a Nemzeti Alaptanterv és az iskolafenntartó által jóváhagyott helyi tantervek = Intézményi Pedagógiai Programok).

Tematikus terv

A didaktikai feladatoknak a tananyag egy-egy nagyobb tematikus egységére vonatkozó tanítási-tanulási terve.

A szövegértést fejlesztő gyakorlattípusok

- Értelmező felolvasás
- Tartalommondás
- Kulcsszókeresés
- Tételmondat-keresés
- Kiemelések elvégzése a szövegben
- Táblázat készítése a szöveg alapján
- Fürtábra készítése a szöveg alapján
- Szöveg-átalakítás
- Szövegbővítés, szövegtömörítés
- A szöveg formájával kapcsolatos véleménynyilvánítás
- Kérdésekre válaszolás
- címadás

A szövegértést fejlesztő gyakorlattípusok

- A cím és a szöveg kapcsolatának magyarázata
- Szó/szószerkezet/mondat jelentésének magyarázata a szöveg alapján
- Szinonimák keresése a szövegből megadott szempontok alapján
- Események időrendi sorrendbe állítása
- Helyszínek, időpontok, szereplők, események megnevezése
- Kérdésekre adott válaszok közül a helyes kiválasztása szöveg alapján
- Kérdésfeltevés a szöveggel kapcsolatban
- Hiányos táblázat kiegészítése
- vázlatkészítés

A szövegértést fejlesztő gyakorlattípusok

- A szöveg tagolása, tartalmi egységekre bontása
- A szöveg részei közötti logikai kapcsolatok értelmezése
- A szöveggel kapcsolatos állítások igazságtartalmának megítélése
- A szöveggel kapcsolatos hiányos állítások kiegészítése
- A szöveg és kép párosítása
- A szöveg tartalmával kapcsolatos véleménynyilvánítás
- A szöveg tartalmával kapcsolatos önálló szövegalkotás

Technikák, feladattípusok/kooperatív tanulásszervezés

A alábbiakban – a teljesség igénye nélkül – olyan kooperatív technikákat és egyéb, a kooperatív tanulásszervezés folyamán alkalmazható feladattípusokat mutatunk be, melyek kiválóan alkalmasak a szövegértés-szövegalkotás, anyanyelvi tapasztalatszerzés gyakorlatában is.

- *Ablak*: 4+1 részre osztunk a csoportoknak úgy egy-egy lapot, hogy a középső, 5. kis ablak üresen maradjon. A négy szélső ablakot és a csoporttagokat 1-4-ig beszámozzuk. A beszámozott részekbe írják az egyes csoporttagok elképzeléseiket az adott témáról, majd utána a középső részbe a közösen kialakított csoportvélemény kerül.
- *Anagramma*: Név, fogalom, stb. összekevert betűiből kell értelmeset összerakni.
- *Csoportinterjú*: A csoport minden tagja kérdéseket tesz fel aki a csoport minden tagjának.
- *Csoportszóforgó*: A csoportok a szóforgó szabályainak megfelelően számolnak be az adott témáról, kérdésről, feladatról. (Szóforgót lásd lentebb!)
- *Diákkvartett*: Minden csoport tagjai és a csoportok is 1-4-ig számot vagy A, B, C, D jelet kapnak. A tanító feltesz egy kérdést. A csoporttagok megbeszélik, ellenőrzik egymás közt, hogy valóban mindenki tudja a választ. A tanító kijelöli vagy valaki kihúzza, melyik jelű tanuló melyik asztalnál válaszol. A választ a többi vagy kijelölt csoport értékeli. Ezután jön a következő kérdés, és így tovább.
Változata: Csak a csoporttagok kapnak számot vagy jelet. A válaszadáskor a tanító kijelöli a válaszadókat. Pl.: Álljanak fel a 3-as számúak. Mindegyikük elmondja a csoport által megbeszélte megoldást. Fontos: a tanítói reakció minden formáját visszatartjuk, amíg minden kijelölt tagot meg nem hallgattunk, csak utána értékelünk.
- *Egyetértés-játék*: Alkalmazható párokban és csoportokban. Lényege, hogy a tanulók olyan állítást kell, hogy megfogalmazzanak a témával, szöveggel kapcsolatban, mellyel mindannyian egyet tudnak érteni. A mondat mindig így kezdődik: Egyetértünk abban, hogy...
- *Ellenőrzés párban*: A diákok párban dolgoznak. A pár egyik tagja megoldja a feladatot, másik figyel a munkáját, segít és ellenőriz. Ha nem tudnak megegyezni, segítséget kérnek a csoport másik párjától (ha így sem tudnak egyezsége jutni, segítséget kérnek a tanártól). A következő feladatnál szerepcsere.

- *Fülldöntő*: Minden csoport vagy diák megfogalmaz a témával kapcsolatban 2 igaz és 1 hamis állítást. Az egyik csoport vagy diák felolvassa az állításait, a többi csoport vagy csoporttag megállapodik, melyik a hamis állítás.
- *Fürtábra (szóháló, pókháló, gondolattérkép)*: Olyan grafikus szervező, mely egy adott témával kapcsolatos információk, fogalmak és a köztük lévő kapcsolatok ábrázolására is alkalmas. Lehet asszociatív vagy hierarchikus elrendezésű. Készülhet frontálisan, egyénileg, párban vagy csoportban. A téma kulcsszavát pirossal a táblára, csomagolópapírra vagy lapra írjuk, de körbekerítéssel is kiemelhetjük. Ezt követően írják oda a tanulók azokat a szavakat, amelyekre a kulcsszóról eszükbe jutnak. A gondolatok közötti kapcsolatokat összekötéssel jelöljük. Hierarchikus fürtábra esetén a kapcsolatok alá-, fölé- és mellérendeltségi viszonyokat jelölnek.
Ha párban vagy csoportban készül, akkor a párok illetve csoportok tagjai saját külön színnel dolgozzanak, hogy mindenki valóban részt vegyen a munkában.
- *Gondolkodj, beszélj meg! (Kupaktanács)*: A felvetett problémán mindenki egyénileg elgondolkodik. Ezután páronként is megbeszéljük. A két pár (csoport közösen is megvitatja a problémát. Közös álláspontot alakítanak ki.
- *Háromlépcsős interjú: A csoporttagok A, B, C, D jeleket kapnak.*
 - „A” tanuló elmondja ismeretét „B” tanulónak, „C” elmondja „D”-nek.
 - „B” tanuló elmondja ismeretét „A” tanulónak, „D” elmondja „C”-nek.
 - „A” tanuló elmondja a „B”-től hallottakat „C”-nek és „D”-nek - „B” figyelni és ellenőrzi.
 - „B” tanuló elmondja a „A”-tól hallottakat „C”-nek és „D”-nek - „A” figyelni és ellenőrzi.
 - „C” tanuló elmondja a „D”-től hallottakat „A”-nak és „B”-nek - „D” figyelni és ellenőrzi.
 - „D” tanuló elmondja a „C”-től hallottakat „A”-nak és „B”-nek - „C” figyelni és ellenőrzi.
- *Igaz – hamis*: A tanító állításokat fogalmaz meg az adott témával, szöveggel kapcsolatban. A csoportok eldöntik, hogy azok igazak vagy hamisak.
- *Indián beszélgetés*: A diákoknak saját szavaikkal újra meg kell fogalmazni azt, amit az előttük szóló mondott, utána tehetik hozzá saját mondandójukat. A következő saját mondandója előtt a lehető legpontosabban elismétli az előtte szólót, és így tovább.
- *Jut eszembe...*: Szabad asszociációs gyakorlat. A tanító kezdi a játékot egy *Jut eszembe...* kezdetű mondattal, amelyet az adott téma, szöveg, vagy a

szövegtartalommal kapcsolatos szóval fejez be. Például: Jut eszembe a szeretet. Labdát, plüssjátékot dob annak, akitől a folytatást várja (vagy megállapodunk abban, hogy sorban haladunk). Az első tanuló folytatja: Jut eszembe a szeretetről...az anyukám. Most már ő adja tovább a labdát a következőnek, aki folytatja: Jut eszembe anyukámról ...az apukám., és így tovább.

- *Kerekasztal*: A szóforgó írott változata, amikor a csoporttagok egy lapot körbeadva jegyzik le gondolataikat. A lapon már szereplő gondolat (szó, fogalom, stb.) nem szerepelhet újra, mindenkinek mást kell írnia! (Ha közösen ellenőrizzük a megoldást, akkor időt takarítunk meg, ha miközben az első csoport felolvassa, mit írtak náluk a csoporttagok, a többi csoport szóvivője kipipálja, ami náluk is szerepel, és mikor rájuk kerül a sor, már csak azt olvassák fel, ami újdonság a többiekéhez képest.)
- *Ki vagyok én?-játék*: Egy önként vállalkozó tanuló kihívunk a tábla elé. A háta mögé a táblára felteszünk egy szókérdőjegyet vagy felírunk egy szót. A többieknek olyan jellemzőket kell mondaniuk, de egyszerre csak egyet, amelyből kitalálhatja, ki ő? Fogalmak, tárgyak, személyek, stb. esetén is alkalmazható. Például a szó a táblán: IGE. Jellemzők lehetnek: Szófaj vagy. T-hanggal is végződhetsz. Ragozni lehet téged. Cselekvést is jelenthetsz. stb.
- *Változata*: A vállalkozó tanuló szókérdőjegyét megkapja kinek (minek) kell lennie, majd neki saját magát úgy jellemezni, hogy a többiek ki tudják találni, ki ő?
- *Mozaik*: Négy részre osztunk egy arra alkalmas témát, a csoporttagok egyet-egyet kapnak önálló feldolgozásra. Ha elkészültek, mindenki megtanítja csoportjából a többieket a saját résztémájára.
Változat: A részfeladatokat egy-egy csoport kapja, és a közös kidolgozás után tanítják egymást a csoportok.
- *Páros szóforgó*: A tanulók csoporton belül páronként cserélik ki a gondolataikat megadott témában. Megadott idő után vagy jelre abbahagyják. Csoportonként egy vagy az osztályból néhány tanulót meghallgatunk arról, mit mesélt neki a párja.
- *Plakát*: Kijelölt témában a csoporttagok/csoportok különböző színnel dolgoznak csomagolópapíron.
- *Sarkok*: Nevezzük el a sarkokat! A diákok eldöntik, melyik sarkot választják. A kialakult csoportok megbeszélik a választásukat. A csoportok ismertetik érveiket a többi csoporttal.
- *Szakértői mozaik*: A csoporttagok és az asztalok A, B, C, D jelet kapnak. Az új ismereteket négy részre osztjuk. Az azonos jelűek ugyanazt a részt adjuk oda, és a

jelüknek megfelelő asztalhoz kell költözniük. Egyénileg elolvassák, majd közösen megbeszélik, megtanulják az olvasottakat. Meggyőződnek arról, hogy mindenki megértette és el tudja mondani a tanultakat. Így ők a téma szakértőivé válnak. Visszatérnek az eredeti csoportjukhoz és megtanítják a többiekkel a saját feldolgozott anyagrészüket.

- *Szóforgó*: A csoporttagok az óramutató járásával megegyező irányban haladva mondják el gondolataikat az adott témáról vagy a feladatban meghatározott szempont szerint. A forgóra szánt időt vagy a forgások számát előre megadhatjuk.
- *TTM (Eredetileg KWL, Know, Want to know, Learn)*: A gyerekek egyénileg háromszlopos táblázatot készítenek. Az oszlopok fejlécébe a Tudom, Tudni akarom, Megtanulom szavak kerülnek. A témával kapcsolatos meglévő ismereteit mindenki az első oszlopba jegyzi röviden. A másodikba írja le azt a kérdést, kérdéseket, ami a témával kapcsolatban érdekli. A téma, szöveg feldolgozása után a harmadik részbe kerül, mely kérdésekre kapott választ.
- *Véleményvonal*: A tanító olyan módon készíti állásfoglalásra a tanulókat, hogy felvetett probléma megoldásának két ellentétes álláspontját határozza meg. Ezt a táblára felrajzolt vízszintes szakasszal szemlélteti. Elmondja a tanulóknak, hogy milyen állásfoglalást jelent a szakasz két végpontja. A tanulók ezután gondolkodnak a felvetett problémán, majd mindannyian a táblára helyeznek egy korongot, képet, stb., így képviselve álláspontjukat. Így szemléletes képet kaphatunk az osztály véleményéről.
- *Venn-diagramm (halmazábra)*: Szintén grafikus szervező, mely két vagy több téma, fogalom összehasonlítására alkalmas. Az egyedi jellemzők a metszeten kívülre, a közősek az egymást átfedő metszetbe kerülnek.
- *INSERT*: A hatékony olvasást és gondolkodást elősegítő interaktív jegyzetelési eljárás (*Interactive Noting System for Effective Reading and Thinking*). Lehetővé teszi, hogy a tanulók olvasás közben az új információkat a meglévő ismereteik kontextusában értelmezzék. Egyben lehetőséget nyújt arra is, hogy jelezzék, ha a ismert illetve az új információval kapcsolatosan kérdésük van. Olvasás közben jelekkel látják el saját belátásuk szerint a szövegrészeket. Jelek és jelentésük:

✓ : *tudtam, gondoltam*

+ : *nem tudtam (új információ)*

- : *másképp tudtam*

? : *kérdésem van*